



Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Dollarddijk

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

8 april 2026 / projectnummer: 4014



1 Advies voor de inhoud van het MER

Waterschap Hunze en Aa's wil de Dollarddijk in noordoost Groningen versterken (zie figuur 1). Deze zeedijk voldoet namelijk niet aan de huidige hoogwaterveiligheidsnormen. Voor het projectbesluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Dit gebeurt in twee fasen. In MER fase 1 worden de zogenoemde kansrijke alternatieven onderzocht en wordt mede op basis daarvan een voorkeursalternatief (VKA) gekozen door het waterschap. In MER fase 2 wordt dit VKA nader uitgewerkt en worden de milieugevolgen daarvan in meer detail onderzocht. De provincie Groningen heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: 'de Commissie') gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

Neem in het MER alle informatie op die nodig is om te voldoen aan de inhoudsvereisten voor een MER¹. De Commissie beschouwt in aanvulling daarop de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over dijkversterking Dollarddijk het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

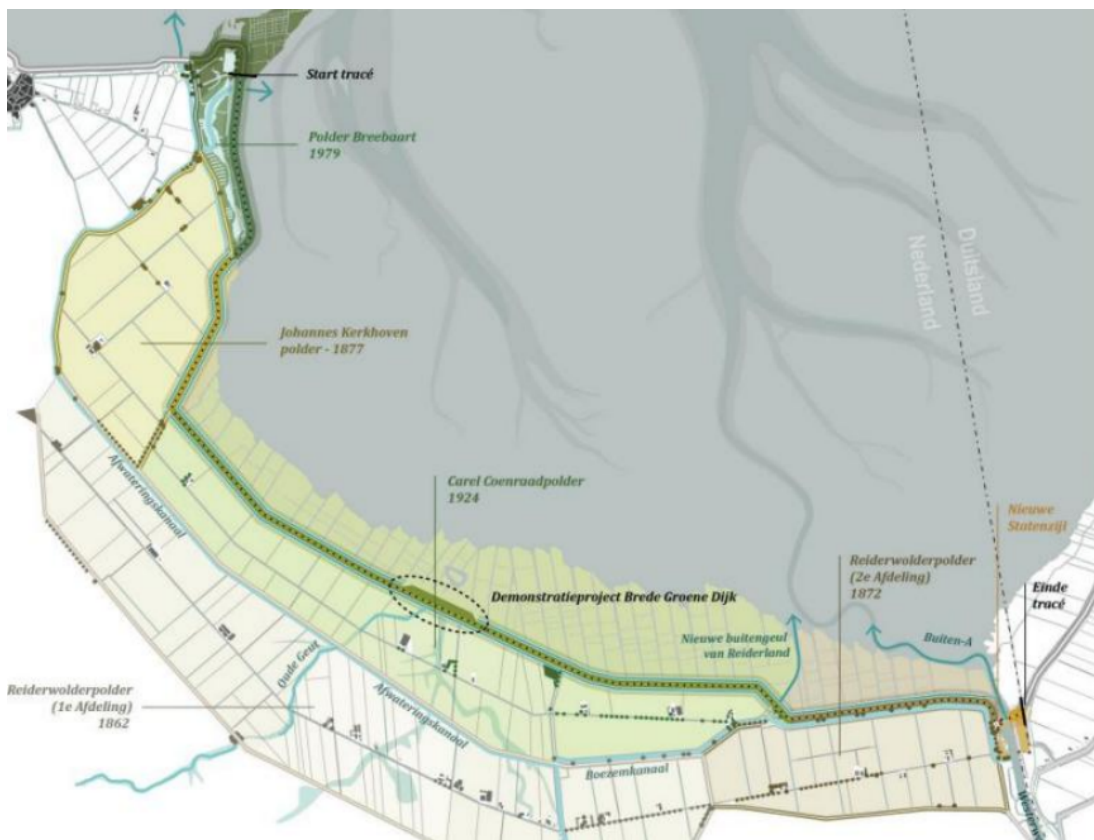
- **Reden voor dijkversterking en subdoelen.** Beschrijf de veiligheidsopgaven voor de vier deeltrajecten van de Dollarddijk in begrijpelijke termen. Maak de subdoelen² zo concreet en toetsbaar mogelijk.
- **Alternatieven.** Beschrijf en onderbouw (vanuit het milieubelang) de al gemaakte keuzes in het voortraject, inclusief de alternatieven die in dit voortraject zijn afgevallen. Voeg een alternatief toe bij polder Breebaart voor de versterking van de achterliggende kering in plaats van de huidige primaire kering. Dit alternatief biedt mogelijk ecologische voordelen. Geef aan in hoeverre de alternatieven bijdragen aan de subdoelen.
- **Beoordelingskader en milieugevolgen.** Benoem de indicatoren waarmee de beoordeling van de verschillende milieuaspecten plaatsvindt. Voeg CO₂-emissies toe aan het beoordelingskader en beschrijf effecten op Werelderfgoed Waddenzee onder natuur. Ga ook in op de effecten van het onttrekken van baggerslib uit het Waddenzeesysteem.
 1. Beschrijf in MER fase 1 voor elk alternatief de gevolgen voor het milieu. Doe dit zo kwantitatief mogelijk. Breng in ieder geval de maximale negatieve gevolgen voor het milieu in beeld. Ga ook in op de (mogelijke) positieve gevolgen. Maak aannemelijk of de alternatieven uitvoerbaar zijn binnen de kaders van de natuur- en waterwetgeving (waaronder Werelderfgoed, Natura 2000, Natuurnetwerk Nederland en de Kaderrichtlijn Water).
 2. Breng de (mogelijke) milieugevolgen in meer detail in beeld in MER fase 2. Toon aan dat het VKA uitvoerbaar is binnen de kaders van de natuur- en waterwetgeving.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

¹ Deze zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, artikel 11.16, 11.17 en 11.18 voor project-MER.

² Het gaat om: (1) een zo duurzaam mogelijke dijkversterking, (2) een in de toekomst uitbreidbare dijk, (3) een dijkversterking met draagvlak vanuit de omgeving, (4) een beheerbare dijk en (5) een dijk met een ruimtelijke kwaliteit die past in het landschap.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD).³ Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.



Figuur 1: Plangebied dijkversterking Dollardijk (bron: NRD).

Aanleiding MER

Waterschap Hunze en Aa's wil de Dollardijk versterken tussen Punt van Reide en de Duitse grens. Dit dijktraject van circa 15,1 km voldoet namelijk niet aan de geldende hoogwaterveiligheidsnorm. De dijkversterking van deze zeedijk is onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Het Waterschap stelt voor de dijkversterking een projectbesluit op. Dat moet worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen.

De aanleg, wijziging of uitbreiding van werken ter beperking van overstromingen is mer-beoordelingsplichtig (project K4 van Bijlage V bij het Omgevingsbesluit). Het waterschap besloot deze beoordeling over te slaan en een project-MER op te stellen in twee fasen. In MER fase 1 - de verkenningsfase - worden de milieugevolgen van kansrijke alternatieven onderzocht om mede op basis daarvan het voorkeursalternatief (VKA) te kiezen. Dit VKA wordt vastgelegd in een Nota VKA. In MER fase 2 - de planuitwerkingsfase - worden de effecten van het VKA nader uitgewerkt als onderbouwing voor het projectbesluit.

³ Antea Group en Sweco. 12 december 2025. *Notitie Reikwijdte en Detailniveau: Versterking Dollardijk*. Waterschap Hunze en Aa's.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen – besluit over de dijkversterking Dollarddijk.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 4014 op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Doelen, beleidskader en besluiten

2.1 Veiligheidsopgave, subdoelen en Programma Meegroeierende Kust

De veiligheidsopgave

Paragraaf 1.1.1 van de NRD beschrijft het hoofddoel van de dijkversterking: de kering voldoet niet aan de landelijke hoogwaterveiligheidsnormen en moet worden versterkt. Dit is in paragraaf 1.1.2 verder uitgewerkt met een beschrijving van de veiligheidsopgave. In het dijkversterkingsproject is sprake van een opgave voor meerdere faalmechanismen⁴. Het gaat om een 'tekort op [...] gras-/ bekleiding en stabiliteit op zowel het binnen- als buitentalud'. Het gaat specifiek om de volgende vijf aspecten:

1. de bekleiding aan de buitenzijde voldoet niet aan de norm langs de gehele dijk;
2. de bekleiding aan de binnenzijde voldoet niet aan de norm voor een groot deel van het traject;
3. de buitenwaartse stabiliteit voldoet niet aan de norm op veel delen van de dijk;
4. de binnenwaartse stabiliteit en graserosie kruin en binnentalud zijn op beperkte delen afgekeurd. Dit zal binnen 50 jaar voor de gehele dijk gelden;
5. de duiker bij Polder Breebaart moet verlengd worden als wordt gekozen voor een verbreding van de dijk.

De Commissie adviseert om de opgave in begrijpelijke termen te beschrijven. Geef de orde van grootte aan van de verschillende opgaven en waar de verschillende opgaven spelen langs de dijk. Gebruik zo veel als mogelijk termen die ook voor de buitenstaander helder zijn. Een voorbeeld waarbij dit nog niet het geval is, is de beschrijving van de hoogteopgave in de NRD. Deze wordt daar omschreven als het faalmechanisme 'Graserosie Kruin en Buitentalud', terwijl de belangrijkste versterkingsmaatregel voor dit faalmechanisme het ophogen van de dijk is. Gebruik daarnaast duidelijke doorsnedes waarin duidelijk is welke gebieden binnen- en buitendijks zijn.

Subdoelen

Paragraaf 1.1.3 beschrijft vijf subdoelen. Het gaat om: (1) een zo duurzaam mogelijke dijkversterking, (2) een in de toekomst uitbreidbare dijk, (3) een dijkversterking met draagvlak vanuit de omgeving, (4) een beheerbare dijk en (5) een dijk met een ruimtelijke kwaliteit die past in het landschap.

⁴ Faalmechanismen zijn oorzaken waardoor de dijk bezwijkt en de hoogwaterveiligheid niet meer garandeert.

De Commissie constateert dat de huidige subdoelen lastig te toetsen zijn. Zij adviseert daarom om zo concreet mogelijke subdoelen te hanteren. Kwantificeer daarin zo veel mogelijk en maak duidelijk wanneer de subdoelen bereikt zijn. Deze beschrijving van de subdoelen vormt een belangrijke basis voor de keuze tussen de alternatieven. Alleen met concrete en toetsbare doelen kunnen de alternatieven worden getoetst aan de mate waarin de gestelde subdoelen worden bereikt (het doelbereik).

Verbondenheid met Programma Meegroeierende Kust

De dijkversterking maakt onderdeel uit van het gebiedsproces Programma Meegroeierende Kust. In dit programma wordt gewerkt aan een toekomstbestendige en klimaatadaptieve kustzone. In de NRD staat dat afspraken zijn gemaakt binnen dit programma over de ambitie om voor de dijkversterking gebruik te maken van 'klei van dichtbij'. Het demonstratieproject Brede Groene Dijk wordt hier als voorbeeld gebruikt voor de toepassing van kleirijperijen om baggerslib vanuit Groningen Seaport in Delfzijl te hergebruiken. Ga in het MER in op de samenhang met het Programma Meegroeierende Kust. Beschrijf de (onderlinge) afbakening van de dijkversterking en het programma. Ga specifiek in op de manier waarop het programma de subdoelen beïnvloedt.

2.2 Beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor de voorgenomen dijkversterking. Geef ook aan of de dijkversterking kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- internationale verdragen, zoals het Werelderfgoedverdrag⁵ en het verdrag van Ramsar⁶;
- Europese richtlijnen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water (KRW);
- relevant nationaal beleid en wetgeving, zoals het Besluit kwaliteit leefomgeving (waaronder de instructieregels voor landschap en erfgoed in/rondom de Waddenzee), het Deltaprogramma, het Nationaal Waterprogramma 2022–2027, het Programma naar een Rijke Waddenzee, de Agenda voor het Waddengebied 2050⁷, het Beleidskader Natuur Waddenzee⁸ en de Programmatische Aanpak Grote Wateren;
- relevant waterbeleid van de provincie Groningen en waterschap Hunze en Aa's, provinciaal natuurbeleid (zoals het Natuurnetwerk Nederland), en provinciaal beleid over cultureel erfgoed en landschap;
- het verdrag van Espoo en relevante Duitse wet- en regelgeving⁹.

⁵ Zie [Overeenkomst inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld](#) en de laatste versie van de [Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention](#).

⁶ Voor meer informatie, zie [RAMSAR Wetlands convention | Waddenzee](#)

⁷ Zie de [website over de Waddenzee](#) van onder andere Rijkswaterstaat.

⁸ Het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur stelt een Beleidskader Natuur voor de Waddenzee op. Voor meer informatie, zie de [website van de Rijksoverheid](#).

⁹ Zo is het Duitse deel van de Waddenzee aangewezen als UNESCO Mens en Biosfeergebied, zie [Waddensea of Lower Saxony – Man and the Biosphere Programme \(MAB\)](#).

2.3 Te nemen besluit(en)

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor een projectbesluit. Dit gebeurt in twee fasen. Het MER fase 1 dient ter onderbouwing van de vaststelling van het VKA door het waterschap in de Nota VKA. Er wordt geen formele voorkeursbeslissing genomen. Het MER fase 2 dient als onderbouwing voor het (formele) projectbesluit. Daarnaast worden andere besluiten genomen voor de realisatie van de dijkversterking, zoals omgevingsvergunningen voor een Natura 2000-activiteit en een flora en fauna-activiteit. Geef een overzicht van de te nemen besluiten, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

In de volgende paragrafen geeft de Commissie adviezen voor een aantal inhoudelijke aspecten, aanvullend op de NRD. Deze adviezen richten zich op het MER als geheel, dat wil zeggen fase 1 en fase 2 tezamen, tenzij anders aangegeven. Het MER fase 1 richt zich op aspecten die onderscheidend zijn voor de keuze tussen de alternatieven en aspecten die bepalend (kunnen) zijn voor het bereiken van de doelstellingen en voor de uitvoerbaarheid van het voornemen. Het MER fase 2 zal de effecten te zijner tijd op een hoger detailniveau en meer locatiespecifiek beoordelen.

3.2 Alternatieven

Al doorlopen proces

In de NRD staat in paragraaf 1.1.5 en 3.1 een overzicht van het al doorlopen proces voordat de NRD werd opgesteld. Vanuit hoogwaterveiligheid en de subdoelen (zoals duurzaamheid) zijn mogelijke bouwstenen geformuleerd. Dit is gedaan met twee pijlers: technische bouwstenen (de veiligheidsopgave) en omgevingsbouwstenen waaronder herkomst klei (de subdoelen). Vanuit deze bouwstenen zijn de kansrijke bouwstenen via een zeefproces overgebleven. Vervolgens zijn op basis van de kansrijke bouwstenen mogelijke alternatieven ontwikkeld met een combinatie van beide pijlers én per deeltraject. Die mogelijke alternatieven zijn via een zeefproces getrechterd naar kansrijke alternatieven. Deze kansrijke alternatieven zijn in de NRD beschreven als de te onderzoeken alternatieven in MER fase 1.

In het al doorlopen proces zijn daarmee tijdens de opstartfase van de verkenningsfase al een aantal keuzes gemaakt. Voeg de genomen stappen toe in het MER. Onderbouw vanuit het milieu waarom mogelijke bouwstenen en alternatieven zijn afgevallen.

Te onderzoeken kansrijke alternatieven

In de NRD zijn meerdere maatregelen beschreven voor het versterken van de waterkering. Voor de te onderzoeken alternatieven is al een zeefproces doorlopen (zie de vorige alinea in dit advies). In dit proces zijn al een aantal alternatieven afgevallen, zoals binnendijkse

ophoging met kleirijperij. Beschrijf in het MER welke alternatieven dit zijn én onderbouw (vanuit het milieubelang) waarom deze alternatieven niet kansrijk zijn.

De Commissie waardeert de verkenning van innovatieve maatregelen. Zo wordt gekeken naar het gebruiken van lokaal aanwezige baggerslib om het dijktralud te verflauwen om vervolgens met een deel van de 'gerijpte' klei de dijk te verhogen. Concreet beschrijft de NRD drie kansrijke alternatieven waarvan de milieueffecten in MER fase 1 in beeld worden gebracht. Het gaat om de alternatieven:

- alternatief 0: harde bekleding met klei van elders;
- alternatief 1: brede groene dijk met smalle kruin in combinatie met rijpdijk¹⁰;
- alternatief 2: groene dijk met steil buitentalud en plaatselijk binnenwaartse asverschuiving in combinatie met kleirijperijen.

Alternatief versterken achterliggende kering voor polder Breebaart

De Commissie adviseert om naast de drie in de NRD genoemde alternatieven een (ruimtelijk) alternatief toe te voegen voor het dijktraject polder Breebaart. Het gaat om de versterking van de achterliggende kering in plaats van de huidige primaire waterkering. Naar een dergelijk alternatief is ook in de zienswijze van het Gronings Landschap gevraagd. Onderzoek in dit alternatief wat de functie van de huidige primaire kering kan worden. De redenen voor het onderzoeken van dit alternatief zijn de mogelijkheden voor buitendijks natuurherstel, doordat de Polder Breebaart weer onderdeel wordt van het Dollardestuarium. Daarnaast beperkt dit alternatief de buitendijkse versterking en daarmee oppervlakteverlies.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Referentiesituatie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover al is besloten.

Voor zover toekomstige ontwikkelingen nog onzeker zijn, kan in het MER gebruik worden gemaakt van een gevoeligheidsanalyse. Dit is alleen relevant voor zover deze ontwikkelingen van invloed kunnen zijn op het te nemen besluit of andersom.

Maak voor het in beeld brengen van de huidige situatie in het plangebied gebruik van duidelijk kaartmateriaal en lengte- en dwarsprofielen. Een goed beeld van de specifieke kenmerken van het plangebied is van groot belang om de effecten van de ingrepen goed te (kunnen) begrijpen. Voorbeelden hiervan zijn reliëf, landgebruik, bebouwing, infrastructuur, cultureel erfgoed, landschappelijke structuren, natuurwaarden en waterlopen. Zoom specifiek

¹⁰ Een rijpdijk is een dijk waarbij de klei voor de benodigde ophoging op de dijk zelf wordt gerijpt. Dit rijpingsproces houdt in dat baggerslib in meerdere dunne lagen op het buitentalud van de dijk wordt aangebracht.

in op locaties waar alternatieven zich van elkaar onderscheiden en waar zich lokaal knelpunten of kansen kunnen voordoen.

4.2 Effectbepaling

Voor een goede (bestuurlijke) afweging is inzicht nodig in de effecten van de alternatieven op de leefomgeving en het milieu. Het beoordelingskader legt vast welke aspecten hiervoor in het MER worden onderzocht en welke criteria en indicatoren toegepast worden. In de NRD staat in tabel 3.1 het beoordelingskader met daarin een overzicht van de onderzoeksmethodiek voor MER fase 1. Daarin worden de effecten tijdens de aanlegfase en de beheerfase los in beeld gebracht.

In MER fase 1 worden de milieueffecten onderzocht om de alternatieven te kunnen vergelijken en (mede) op basis daarvan tot een VKA te komen. Het onderzoek vindt in deze fase plaats op basis deskundigenoordeel en/of bureauonderzoek met op enkele thema's verkennende berekeningen, aldus de NRD. In MER fase 2 worden de milieueffecten van het VKA in meer detail in beeld gebracht. Het onderzoek in deze fase is doorgaans kwantitatiever dan in fase 1 en vindt hoofdzakelijk plaats op basis van inventarisaties, (model)berekeningen en veldonderzoek, aldus de NRD. In MER fase 2 staat ook de Passende beoordeling gepland. In de NRD staat dat een vijf-puntsschaal wordt gehanteerd om de beoordelingstabellen voldoende onderscheidend te maken.

De Commissie kan zich grotendeels vinden in de beschreven beoordelingscriteria in tabel 3.1 en de gefaseerde aanpak. Zij benadrukt wel dat in MER fase 1 voor bepaalde onderzoeken een zodanig detailniveau nodig is dat mogelijk niet alleen een kwalitatieve beoordeling voldoende is om het milieubelang volwaardig mee te nemen in de keuze voor het VKA en om de uitvoerbaarheid van het VKA aannemelijk te maken. De Commissie heeft daarnaast nog de volgende aanvullende opmerkingen:

- maak bij de beschrijving van de referentiesituatie gebruik van de meest recente bronnen met gebiedsspecifieke informatie, zoals voor (grond)water, natuur, landschap en archeologische (verwachtings)waarden;
- ga in het beoordelingskader in op de aanlegfase, de beheerfase én de fasering van de dijkversterking en de tijdelijke en blijvende effecten die daaraan zijn verbonden. De Commissie wijst erop dat er tijdens de aanlegfase ook permanente effecten kunnen optreden, zoals op natuur (oppervlakteverlies) en erfgoed (archeologie);
- maak gebruik van kwantitatieve criteria waar dit nodig is voor een adequate vergelijking van de alternatieven en de keuze voor een uitvoerbaar VKA (MER fase 1) en het in beeld brengen van de effecten van het VKA (MER fase 2);
- besteed aandacht aan zowel (mogelijke) negatieve als positieve effecten;
- voeg het thema CO₂-emissies toe als specifiek beoordelingscriteria. Daarnaast horen eventuele effecten op de zogeheten 'uitzonderlijke universele waarden' (OUV) van het Werelderfgoed onder natuur en niet onder landschap aangezien het over natuurlijk Werelderfgoed gaat¹¹.

¹¹ De Waddenzee staat vanwege haar natuurlijk waarden op de Werelderfgoedlijst. Specifiek is de Waddenzee ingeschreven vanuit drie criteria: geologische processen (criterium vii), ecologische en biologische processen (criterium ix) en biodiversiteit (criterium x). Voor meer informatie zie de [website van het UNESCO Werelderfgoedcentrum](#) en de [website van Waddenzee Werelderfgoed](#).

In de paragrafen 4.3 tot en met 4.8 gaat de Commissie in meer detail in op de beschreven onderzoeksmethodiek in de NRD en vult zij dit aan indien relevant.

Uitgangspunten

Onderbouw in het MER de gehanteerde uitgangspunten (zoals dosis-effectrelaties, methodes en grenswaarden) voor het bepalen van de milieugevolgen van de dijkversterking. Geef aan welke onzekerheden hierin zitten. Maak daarbij onderscheid tussen onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens en in de gebruikte rekenregels en rekenmodellen. Geef aan – als dit relevant en mogelijk is – in hoeverre dit tot een bandbreedte voor de genoemde gevolgen leidt en vervolgens wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven, en de keuze van het VKA.

Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is laten zien in hoeverre de alternatieven andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid. Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven het doelbereik aan. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

Grensoverschrijdende effecten

Gezien de ligging van het plangebied tot aan de Duitse grens, is het Verdrag van Espoo (over grensoverschrijdende mer) van toepassing. Ga vanwege deze nabijheid in op (mogelijke) grensoverschrijdende effecten en toets deze aan de van toepassing zijnde Duitse wet- en regelgeving. Denk daarbij vooral aan natuur en hoogwaterveiligheid.¹²

4.3 Water en bodem

Water

Ga in het MER in op de effecten op de chemische en ecologische waterkwaliteit en kansen om bij te dragen aan verbetering daarvan (KRW). De Commissie benadrukt daarnaast dat negatieve effecten op KRW-lichamen niet zijn toegestaan, ook niet tijdelijk. Breng daarom in MER fase 1 per alternatief in beeld of dit het geval is. Doe dit zo kwantitatief mogelijk.

Beschrijf in MER fase 1 de eventuele veranderingen in grondwaterstanden en -stromingen (kwel). Geef aan hoe met deze effecten kan worden omgegaan. Indien sprake is van effecten, werk dit in MER fase 2 kwantitatief uit en ga in op eventuele compensatie.

De Commissie vraagt specifiek aandacht voor het onttrekken van slib als onderdeel van de kleirijperij. Deze innovatieve methode heeft (mogelijk) positieve effecten ten opzichte van de andere aanlegmethoden die in het MER benoemd moeten worden. De Commissie wijst echter ook op het mogelijk negatieve effect van het onttrekken van slib. Hoewel het baggeren van dit slib nu ook al gebeurt, wordt regulier het slib weer teruggebracht in het systeem van de Waddenzee. Met het onttrekken van slib voor de kleirijperij wordt het slib uit dit systeem

¹² Hier is ook in de zienswijze van de Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz op gewezen.

gehaald. Dit kan doorwerken in andere gebieden in de internationale Waddenzee waar de slibbalans nu al negatief is (afname slikplaten) en heeft daarmee mogelijk (cumulatief) invloed op de natuurwaarden van de internationale Waddenzee als geheel.

Beschrijf in MER fase 1 en 2 tot waar het baggeren een eigenstandig project is en waar het onderdeel wordt van de dijkversterking. Geef aan hoe groot het aandeel is van het slib dat voor de dijkversterking wordt (her)gebruikt vanuit de totale slibonttrekking. Beschrijf de mogelijke effecten van dit aandeel van de slibonttrekking in MER fase 1. Doe dit op een dusdanig detailniveau dat een keuze tussen de alternatieven mogelijk is. Beschrijf voor de korte en langere termijn de (mogelijke positieve en/of negatieve) effecten. Gebruik daarvoor de meest recente bronnen. Wanneer er onvoldoende informatie voorhanden is om deze effecten te bepalen, stel dan een programma in om de effecten te monitoren (zie ook paragraaf 4.8 van dit advies). Werk deze effecten in MER fase 2 verder uit, mocht het aanbrengen van lokaal baggerslib met kleirijperij worden gekozen als VKA.

Bodem

Beschrijf in het MER de bestaande kwaliteit van de aan te brengen klei en de effecten hiervan voor het aanbrengen op de dijk. Voeg in MER fase 1 een (indicatieve) grondbalans toe met daarin op hoofdlijnen een overzicht per alternatief van de hoeveelheid aan te voeren materiaal. Werk deze grondbalans in MER fase 2 kwantitatief uit, gebaseerd op de daadwerkelijk toe te passen aanlegmethode.

Ga daarnaast in op eventueel (lokaal) aanwezige bodemverontreinigingen en hoe hiermee wordt omgegaan. Mocht sprake zijn van bodemverontreiniging(en), breng dan de aard en omvang daarvan in MER fase 1 in beeld. Geef aan of deze mobiel of complex¹³ is én of door verandering in de grondwaterstroming de omvang van de verontreiniging kan worden vergroot. Werk dit in MER fase 2 kwantitatief uit.

4.4 Natuur

Om een goede basis voor de effectbeschrijving voor natuur in het MER op te kunnen nemen, is een globale omgevingsanalyse van het studiegebied noodzakelijk. Maak onderscheid in deelgebieden met een verschillend karakter (op basis van ontstaanswijze, abiotische kenmerken en begroeiing) en geef waardevolle gebiedsdelen op kaart aan. Geef een algemeen beeld van de belangrijkste ecologische processen en problemen, de natuurwaarden, de verschillende leefgebieden en de mogelijk aanwezige soortgroepen. Geef vervolgens aan welke kenmerkende natuurtypen en soorten aanwezig zijn, en wat hun onderlinge relaties zijn. Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied.

4.4.1 Beschermden en Rode Lijstsoorten

Beschrijf welke soorten planten en dieren, inclusief in ieder geval de wettelijk beschermde en Rode Lijstsoorten, te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en hoe ze

¹³ Mobiele bodemverontreiniging is een verontreiniging die in het grondwater is terechtgekomen en zich met het grondwater kan verspreiden. Complexe bodemverontreiniging is een moeilijk te saneren verontreiniging door onder andere de (combinatie van de) bodemopbouw, geohydrologie, verontreinigingssituatie (zoals mobiel) en omvang.

(wettelijk) beschermd zijn. Voor MER fase 1 kan dit, mits voldoende dekkend en actueel, op basis van bestaande bronnen¹⁴. Voer voor MER fase 2, waar nodig, aanvullend veldonderzoek uit.

Ga in op de mogelijke gevolgen van de alternatieven voor deze soorten en geef aan hoe dit zich verhoudt tot de verbodsbepalingen uit de Omgevingswet. Beschrijf met welke maatregelen negatieve effecten voorkomen of verminderd worden. Werk in MER fase 2 maatregelen uit die nadelige effecten op beschermde en bedreigde soorten voorkomen of verminderen. Motiveer – indien relevant – in MER fase 1 en 2 op grond waarvan aannemelijk is dat een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit (voorheen ontheffing) wordt verleend. Dit geeft een beeld van de uitvoerbaarheid van het project, zowel bij de keuze voor het VKA in MER fase 1 als bij de vaststelling van het projectbesluit in MER fase 2.

4.4.2 Beschermd natuurgebieden

Beschrijf de mogelijke gevolgen van de alternatieven op beschermde natuurgebieden, zoals Werelderfgoed Waddenzee, Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig provinciaal beschermde gebieden. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het project niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben voor een beschermd gebied (via zogenoemde externe werking).¹⁵ Deze moeten in het MER worden beschreven. Ga – indien relevant – in op mitigerende maatregelen.

Werelderfgoed Waddenzee

De Waddenzee staat op de Werelderfgoedlijst voor de aanwezige natuurwaarden. Beschrijf voor Werelderfgoed Waddenzee de zogeheten ‘uitzonderlijke universele waarde’ (OUV). Maak daarbij gebruik van het management plan voor Werelderfgoed Waddenzee waarin de OUV verder is uitgewerkt.¹⁶ Beschrijf de staat van de OUV aan de hand van zo recent mogelijke informatie.¹⁷ De Commissie wijst erop dat momenteel meerdere mer-procedures lopen voor de Waddenzee waarin de huidige staat én cumulatie in beeld worden gebracht.¹⁸ Sluit – indien mogelijk qua planning – aan op de bevindingen uit deze procedures.

De Commissie wijst op de grote overlap van de OUV met Ramsar, Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water. Deze kaders kunnen gebruikt worden als basis, maar dekken niet volledig de OUV.¹⁹ De Commissie adviseert de effecten van de alternatieven integraal in beeld te brengen op:

- de OUV van de Waddenzee;
- de manier waarop het Werelderfgoed voldoet aan de criteria¹¹;

¹⁴ Voorbeelden hiervan zijn: habitattypenkaarten, beheertypenkaarten en verspreidingsgegevens van beschermde soorten.

¹⁵ Hoewel de omgevingsverordening van Groningen niet voorschrijft dat ook de effecten op het NNN van initiatieven buiten het NNN beschreven moeten worden (externe werking), moeten eventuele gevolgen (zoals verstoring, stikstofdepositie op daarvoor gevoelige gebieden) in het MER wel beschreven worden. In een MER worden namelijk alle aanzienlijke milieueffecten beschreven, ook van initiatieven buiten het NNN.

¹⁶ Zie bijvoorbeeld het [SIMP Integraal Beheerplan voor één Werelderfgoed Waddenzee](#).

¹⁷ Zoals [Staat van de Waddenzee 2025 – Waddenacademie](#) en [Eerste Cumulatieve Impact Analyse toont gezamenlijke druk op Waddenzee](#).

¹⁸ Zie bijvoorbeeld de procedures voor het beleidskader natuur Waddenzee, [Natura 2000-beheerplan voor Waddenzee](#) en [trilaterale strategische mer voor cumulatieve effecten op Werelderfgoed Waddenzee](#).

¹⁹ Zie bijvoorbeeld Bastmeijer et al. 2025. [De Europees- en Internationaalrechtelijke status van de Waddenzee](#).

- de integriteit²⁰ van het gebied;
- consequenties (indien relevant) voor de toekomstige bescherming en het beheer van het Werelderfgoed.

Onderzoek in MER fase 1 of het aannemelijk is dat de OUV niet wordt aangetast. Mocht dit niet zijn uit te sluiten, onderzoek dan (zoals voorgesteld in de NRD) in MER fase 2 de mogelijke effecten in meer detail. Dit kan in de vorm van een Heritage Impact Assessment (HIA). Neem in dat geval de HIA op als bijlage bij het MER en verwerk de conclusies in de hoofdttekst. Gebruik hiervoor de handreikingen van UNESCO²¹ en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed²².

Beschrijf mitigerende maatregelen om eventuele negatieve effecten te voorkomen. De te hanteren referentiesituatie is het moment van inschrijven op de Werelderfgoedlijst (2009). Werelderfgoed Waddenzee heeft als natuurlijk werelderfgoed geen officieel vastgelegde bufferzone. In de publicatie *State of Conservation* van de Trilateral Cooperation on the Protection of the Wadden Sea (TWSC) en Task Group World Heritage (TG-WH)²³ is daar toch in voorzien en wordt de EU Natura 2000 richtlijn(en) gebruikt.

Natura 2000

Beschrijf voor Natura 2000-gebieden (zowel Nederlandse als Duitse²⁴) die beïnvloed kunnen worden de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitattypen. Geef daarbij aan in hoeverre het instandhoudingsdoel wordt gehaald. Maak daarbij gebruik van de informatie uit de recente Natuurdoelanalyses²⁵ en het Natura 2000-beheerplan²⁶.

Verstoring en hoogwatervluchtplaatsen

Besteed in het MER specifiek aandacht aan (mogelijke) verstoring van vogels die gebruik maken van hoogwatervluchtplaatsen (HVP's) langs de dijk. Uit wetenschappelijke literatuur²⁷ blijkt dat uitwijken door verstoring leidt tot extra energie- en tijdverlies en ruimtegebrek. Uitwijken door verstoring leidt daardoor (mogelijk) tot extra sterfte en/of het verlaten dan wel korter benutten van het Waddengebied. Neem dit mee in de beoordeling van (beschermde) soorten en de onderbouwing van de (mogelijke) aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee.²⁸

²⁰ Integriteit gaat over in hoeverre het natuurlijke erfgoed en de attributen daarvan volledig en intact zijn.

²¹ Zie UNESCO, ICOMOS, ICCROM, IUCN. 2022. [Leidraad en toolkit voor effectbeoordelingen in een Werelderfgoedcontext](#).

²² Zie RCE. 2025. [Handreiking Cultureel erfgoed in mer-procedures](#).

²³ Zie pagina 6 van TWSC en TG-WH. 2025. [State of Conservation Wadden Sea World Heritage Site](#).

²⁴ Het gaat in ieder geval om de volgende Duitse Natura 2000-gebieden: Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer, Hund und Paapsand, Emsmarsch von Leer bis Emden, Unterems und Außenems en Rheiderland

²⁵ De Natuurdoelanalyses en de adviezen daarover door de Ecologische Autoriteit zijn te vinden op de [website van de Ecologische Autoriteit](#).

²⁶ Zie de [website van Rijkswaterstaat](#).

²⁷ Zie onder andere Kersten et al. 2014. *De hvp op de Feugelpölle. Effect van verstoring op het aantal vogels en de vervolgstudies*; Ens et al. 2021. [Aard en omvang verstoring van overtiende wadvogels voor de kwelder bij Westhoek – seizoen 2020 \(T0 dynamisch zonen\)](#); Fieten et al. 2022. ['Quickscan' handelingsperspectief voor hoogwatervluchtplaatsen in de Nederlandse Waddenzee. Mogelijke maatregelen ten aanzien van menselijke verstoring](#); Kleefstra et al. 2023. [Aard en omvang verstoring van overtiende wadvogels voor de kwelder bij Westhoek – seizoen 2022 \(effectmeting \(T1\) dynamisch zonen\)](#).

²⁸ Zie ook de recente adviezen van de Commissie waarin dit ter sprake kwam, zoals voor de dijkversterkingen [Den Helder – Den Oever](#) en [Ternaard|Peazens-Moddergat](#) en [Windpark Eemshaven-West](#).

Stikstof

Voer in MER fase 1 indicatieve AERIUS-berekeningen uit, die inzicht geven in de eventuele toename van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden van de alternatieven. Presenteer op basis van deze berekeningen de volgende informatie:

- de bijdrage van de verschillende alternatieven aan de stikstofdepositie in de betrokken Natura 2000-gebieden. Ga daarbij in op de duur van de verschillende aanlegtechnieken en eventuele verschillen daarin, en op de bijdragen van verschillend materieel dat wordt ingezet;
- mogelijke mitigerende maatregelen om een toename te voorkomen;
- een beschouwing over de ecologische gevolgen van deze toenames voor de habitattypen en soorten in de Natura 2000-gebieden.

Voer in MER fase 2 realistische, definitieve en volledige AERIUS-berekeningen uit voor het VKA.

Passende beoordeling

De dijkversterking en de alternatieven moeten uitvoerbaar zijn binnen de kaders van de natuurwetgeving. De Commissie adviseert om in MER fase 1 te beoordelen of de alternatieven afzonderlijk, of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Maak aannemelijk dat ten minste één van de alternatieven uitvoerbaar is, waaronder in ieder geval het VKA.

Wanneer significante effecten niet op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten voor het VKA, dan moet in MER fase 2 een Passende beoordeling worden opgesteld voor het VKA. Hierin moet beschreven worden wat de gevolgen zijn van het project, of (significant) negatieve effecten te verwachten zijn op Natura 2000-doelen/natuurlijke kenmerken en indien hiervan sprake is hoe deze effecten tenietgedaan worden. In de Passende beoordeling mogen mitigerende maatregelen worden meegenomen. Neem deze toets(en) op als bijlagen bij het MER zodat alle milieu-informatie over het voorgenomen project bij elkaar staat. Is aantasting niet uitgesloten, dan is het doorlopen van een ADC-toets noodzakelijk²⁹. Geef hiervan indien relevant een aanzet in het MER, zodat de uitvoerbaarheid van het project aannemelijk wordt.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Beperk de effectbeschrijving in MER fase 1 tot een kwantitatieve analyse van ruimtebeslag en een kwalitatieve analyse van andere type effecten, zoals stikstof, verstoring en verdroging. Werk daarbij uit welke risico's er zijn dat wezenlijke kenmerken en waarden worden aangetast en hoe dit kan worden vermeden. Geef daarbij inzicht in de omvang van eventuele compensatieopgaven en maak duidelijk in hoeverre het effect verschilt tussen de alternatieven. Maak aannemelijk dat het plan uitvoerbaar is binnen de kaders van de Omgevingsverordening. In MER fase 2 moeten de relevante effecten in meer detail worden uitgewerkt, waarbij ook bepaald wordt welke ecologische gebiedskenmerken worden aangetast.

²⁹ De ADC-toets bestaat uit de volgende vragen: A: zijn er geen alternatieve oplossingen? D: dient de activiteit een dwingende reden van groot openbaar belang? C: worden de nodige compenserende maatregelen getroffen om de algehele samenhang van Natura 2000 te bewaren?

Overige beschermde gebieden

Beschrijf en beoordeel de eventuele gevolgen voor het Leefgebied akkervogels zoals genoemd in de Omgevingsverordening Groningen. Beschrijf eventueel kwaliteitsverlies waar mogelijk kwantitatief. Breng – indien relevant – maatregelen in beeld om gevolgen te voorkomen of te beperken.

4.5 Landschap en cultureel erfgoed

In de NRD staat dat de landschaps- en erfgoedwaarden in het plangebied in beeld worden gebracht op basis van het al opgestelde Ruimtelijke Kwaliteitskader. De Commissie wijst erop dat voor de Waddenzee het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) geldt. Deze vervangt de Planologische Kernbeslissing–Waddenzee. Het Bkl bevat instructieregels voor landschap en cultureel erfgoed waaronder ook archeologie. De dijk valt in zijn geheel binnen de aangewezen bufferzone. Het Bkl benoemt de landschappelijke kernwaarden: 'rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid met inbegrip van duisternis'. Het Bkl staat negatieve effecten hierop niet toe ('nee, tenzij'), daarom is mitigatie randvoorwaardelijk.

De Commissie adviseert om in MER fase 1 de effecten van de alternatieven op landschap en cultureel erfgoed te beschrijven. Geef een overzicht (op kaart) van de aanwezige landschapselementen en erfgoedwaarden (zoals het cultuurlandschap van de ontginningsgeschiedenis, het Ambonezenbosje³⁰ en waarden verbonden aan hoogwaterveiligheid). Beschrijf de effecten op de landschappelijke kernwaarden. Ga daarbij in op mogelijke cumulatieve effecten van de werkzaamheden (tijdelijk ruimtebeslag, stikstofemissie en verstoring door licht, geluid, trillingen en optische verstoring).

Werk de effecten in MER fase 2 in meer detailniveau verder uit. Neem in deze fase visualisaties en/of fotomontages op die de effecten op de landschappelijke waarden in beeld brengen. Maak deze visualisaties vanaf ooghoogte, van dichtbij en van grotere afstand. Voeg er een beschrijving van het beeld aan toe en een kaart met de positie van de waarnemer. Kies standpunten waar de veranderingen goed te zien zijn, zoals veelgebruikte fiets- of wandelroutes, en plekken waar de meeste waarnemingen plaatsvinden.

Archeologische waarden

In de bodem kunnen archeologische resten aanwezig zijn in en rondom de dijkversterking. Geef in het MER fase 1 de archeologische monumenten en verwachtingen op kaart aan op basis van bureauonderzoek. Beschrijf welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Gebruik hiervoor zoveel mogelijk primaire bronnen van informatie. Beschrijf de effecten op deze (verwachtings)waarden, inclusief indirecte effecten zoals door veranderingen in de grondwaterstand. Doorloop in MER fase 2 de Archeologische Monumentenzorg (AMZ)–cyclus³¹, waaronder inventariserend veldonderzoek, indien relevant om de aanwezigheid van archeologische resten te bepalen. Beschrijf daarnaast het proces voor wanneer er daadwerkelijk iets wordt gevonden.

³⁰ Voor meer informatie, zie de website: [Ambonezen in de Carel Coenraadpolder](#).

³¹ Voor meer informatie, zie de [website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#).

4.6 Duurzaamheid

In de NRD staat dat het MER fase 1 voor het beoordelingscriteria duurzaamheid de effecten op het aspect 'toekomstbestendigheid', 'circulariteit' en 'uitbreidbaarheid' zal onderzoeken. De Commissie adviseert om CO₂-emissies als zelfstandige aspect onder duurzaamheid te onderzoeken. Ga in MER fase 1 per alternatief in op de kansen voor het beperken van energiegebruik, gebruik van energiezuinig materieel en hergebruik van grondstoffen en materialen. Geef indicatief inzicht in de mogelijkheden om een volledig gesloten grondbalans te realiseren. Werk deze aspecten in MER fase 2 zo kwantitatief mogelijk uit voor het VKA.

4.7 Leefomgeving

Verkeer

Beschrijf in MER fase 1 op basis van een (indicatieve) grondbalans en grondstromenplan de onderscheidende verkeerseffecten en de (verwachte) vervoersbewegingen die plaatsvinden in de aanlegfase. Geef aan of vervoer via het water mogelijkheden biedt. Ga in op de mogelijke gevolgen voor de verkeerscirculatie, verkeersveiligheid en bereikbaarheid tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Werk deze verkeersaspecten in MER fase 2 kwantitatief uit.

Lucht, geluid en trillingen

Beschrijf voor de aanlegfase de effecten van lucht(emissies), (laagfrequent) geluid en trillingshinder op het woon- en leefmilieu. Geef aan of de effecten passen binnen de wettelijke kaders en of er gezondheidseffecten optreden. Als er (negatieve) veranderingen optreden, geef dan aan of en welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn om effecten te beperken.

4.8 Onzekerheden en monitoring

Het MER moet de milieuaspecten benoemen waarvoor effectschattingen erg onzeker zijn of waarover onvoldoende gegevens beschikbaar zijn. Voorbeelden zijn de onzekerheden rond de kleirijperij. Spits de bespreking toe op milieuaspecten die in de verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort kunnen worden beoordeeld. Geef ook aan of en hoe belangrijke, ontbrekende informatie op korte termijn kan worden ingevuld. De NRD benadrukt al het belang van monitoring en kondigt een monitorings- en evaluatieprogramma aan in MER fase 2. De Commissie adviseert om daarin in ieder geval ook de effecten van de slibonttrekking op te nemen.

5 Samenvatting en leesbaarheid

Samenvatting

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Dit onderdeel verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet een

goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER en moet als zelfstandig document leesbaar zijn. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofd- en nevensdoelen;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het realiseren van de dijkversterking Dollarddijk en de alternatieven, en de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het VKA.

Bij mogelijke effecten op attributen van de OUV van het werelderfgoed Waddenzee beveelt de Commissie aan om daarvoor een zelfstandige samenvatting op te stellen. Beschrijf in deze samenstelling de voorgestelde actie, de alternatieven, de (mogelijke) effecten op het werelderfgoed en maatregelen om negatieve effecten te mitigeren. Een dergelijke (specifieke) samenvatting geeft invulling aan de geldende meldplicht aan UNESCO en moet aan het Nederlandse Focal Point³² worden opgestuurd.

Leesbaarheid

Vorm en presentatie dragen bij aan een goed leesbaar MER. De vergelijking van de alternatieven verdient bijzondere aandacht. Gebruik daarbij tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een compact MER met achtergrondgegevens in een bijlage;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- actueel, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.

³² De Focal Point is het nationale aanspreekpunt (vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) voor alle administratie en correspondentie met UNESCO en haar adviesorganen met betrekking tot de Nederlandse Werelderfgoederen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Dr. ir. Nicholas Clarke
dr. Jan Jacob van Dijk (voorzitter)
ir. Arjen Goutbeek
prof. dr. ir. Matthijs Kok
Saskia Mulder, MSc
dr. Patrick Patiwaal (secretaris)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Projectbesluit.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project K4 “werken voor kanalisering en werken ter beperking van overstroming”. Daarom wordt een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van Groningen.

Initiatiefnemer besluit

Waterschap Hunze en Aa's.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [4014](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

